

॥ सञ्जय उवाच ॥ एतच्छ्रुत्वा वचस्तस्य केशवस्य महात्मनः । सुभद्रा पुत्रशोकात्ता विललाप सुदुःखिता ।
हापुत्र मम मन्दायाः कथमेत्यासि संयुगं । निधनं प्राप्तवांस्तात पितुस्तुल्यपराक्रम ।
कथमिन्दीवरश्यामं सुदंष्ट्रं चारुलोचनं । मुखं ते दृश्यते वत्स गुण्डितं रणरेणुना ।
नूनं शूरं निपतितं त्वां पश्यत्यनिवर्त्तिनं । सुशिरोशीववाक्कंसव्यूढोरष्कं नतोदरं ।
चारुपचितसर्वाङ्गं स्वचं शस्त्रचतोचितं । भूतानि त्वां निरीचन्ते नूनं चन्द्रमिवोदितं ।
शयनीयं पुरा यस्य सार्द्धास्तरणमवृतं । भूमावद्य कथं शेषे विप्रविद्धः सुखोचितः ।
योऽन्वास्यत पुरा बीरो वरस्त्रोभिर्महाभुजः । कथमन्वास्यते सोऽद्य शिवाभिः पतितो मृधे ।
योऽस्त्रयत पुरा हृष्टैः सूतमागधवन्दिभिः । सोऽद्य क्रव्याद्गणैर्धैरैर्विन्दद्भिर्रुपास्यते ।
पाण्डवेषु च नाथेषु वृष्णिबीरेषु वा विभो । पाञ्चालेषु च सर्वेषु हतः केनास्यनाथवत् ।
अहमदर्शना पुत्र दर्शनस्य तवानघ । मन्दभाग्या गमिष्यामि व्यक्तमद्य यमचयं ।
विशालाक्षं सुकेशान्तं चारुवाक्यं सुगन्धि च । तव पुत्र कदा भूया मुखं द्रक्ष्यामि निर्वणं ।
धिग्वलं भीमसेनस्य धिक्पार्थस्य धनुश्रतां । धिग्वीर्यं वृष्णिबोराणां पाञ्चालानाञ्च धिग्वलं ।
धिकैकथास्तथा चेदीन् मत्स्यांश्चैवाथ सञ्जयान् । ये त्वां रणगतं बीरं नशेकुरभिवीक्षितुं ।
अद्य पश्यामि पृथिवीं शून्यामिव हतलिषं । अभिमन्युमपश्यन्ती शोकव्याकुललोचना ।
स्वस्त्रीयं वासुदेवस्य पुत्रं गाण्डीवधन्वनः । कथं त्वाऽतिरथं बीरं द्रक्ष्याम्यद्य निपातितं ।
हावीर दृष्टो नष्टश्च धनं स्वप्न इवासि मे । अहो ह्यनित्यं मानुष्यं जलबुद्बुदचञ्चलं ।
इमां ते तरुणीं भार्यां तवाधिभिरभिभुतां । कथं सन्धारयिष्यामि विवत्सामिव धेनुकां ।
अहो ह्यकाले प्रस्थानं कृतवानसि पुत्रक । विहाय फलकाले मां सुगृह्यं तव दर्शने ।
नूनं गतिः कृतान्तस्य प्राज्ञैरपि सुदुर्विदा । यत्र त्वं केशवे नाथे सङ्ग्रामेऽनाथवद्धतः ।
यज्वनां दानशीलानां ब्राह्मणानां कृतात्मनां । चरितब्रह्मचर्याणां पुण्यतोर्थावगाहिनां ।
कृतज्ञानां वदान्यानां गुरुशुश्रूषिणामपि । सहस्रदक्षिणानाञ्च या गतिस्तामवाप्नुहि ।
या गतियुध्यमानानां शूराणामनिवर्त्तिनां । हत्वाऽरीन्निहतानाञ्च सङ्ग्रामे ताङ्गतिं व्रज ।
गोसहस्रप्रदाहृणं क्रतुदानाञ्च या गतिः । नैवेशिकं चाभिमतं ददतां या गतिः शुभा ।
ब्राह्मणेभ्यः शरण्येभ्यो विधिं विदधताञ्च या । या चापि न्यतदण्डानां तां गतिं व्रज पुत्रक ।
ब्रह्मचर्येण यां यान्ति मुनयः शंसितव्रताः । एकपत्न्यश्च यां यान्ति तां गतिं व्रज पुत्रक ।
राज्ञां सुचरितैर्या च गतिर्भवति शाश्वती । चातुराश्रमिणां पुण्यैः पावितानां सुरचितैः ।
दीनानुकम्पिनां या च सततं संविभागिनां । पैशुन्याञ्च निवृत्तानां गतिं तां व्रज पुत्रक ।
व्रतिनां धर्मशीलानां गुरुशुश्रूषिणामपि । श्रमोच्चातिथिनां या च तां गतिं व्रज पुत्रक ।
कच्छ्रेषु या धारयतामात्मानं व्यसनेषु च । गतिः शोकाग्निदग्धानां तां गतिं व्रज पुत्रक ।
मातापित्रोश्च शुश्रूषां कल्पयन्तीह ये सदा । खदारनिरतानाञ्च या गतिस्तामवाप्नुहि ।

२०५५

२०५६

२०५७

२०५८

२०५९

२०६०